

nous devons en tout cas être prudents dans l'interprétation des plus fermes traditions et des convictions les plus ancrées. Parce que les idées de Dieu et de son Esprit ne sont pas toujours les mêmes que celles des théologiens, cette réponse n'est pas définitive. Seule l'Église elle-même pourra donner la réponse définitive par une déclaration autorisée ou par des actes. Elle devra être guidée non pas par une vaine soif de nouveautés, mais par les besoins du peuple de Dieu aujourd'hui et par la révélation.

Cette étude apporte une contribution à la théologie positive, de la compatibilité du sacerdoce catholique et du sexe féminin. Dans la recherche d'une réponse à ce problème actuel dans l'Église de notre temps, l'importance d'études pareilles de recherche peut être difficilement exagérée.

U.E. GENIETS, O. Praem.

M.H. KOYEN, *Gezinsverpleging van Geesteszieken te Geel tot einde 18de eeuw*. Tongerlo, 1973, VIII + 200 p.

Sinds eeuwen nemen de Geelse gezinnen krankzinnigen in hun huis op. Op die manier verbleven steeds honderde, in sommige periodes zelfs duizende zieken (hoogtepunt 3.736 patiënten in 1938) in deze Kempische gemeente, die aan deze vorm van psychiatrische therapie haar internationale vermaardheid dankt. Het ontstaan van de gezinsverpleging ging echter, zoals een 19de eeuwse schrijver het uitdrukte « verloren in de nevelen der tijden ». Niet alleen het begin der gezinsverpleging maar ook haar verdere evolutie doorheen het Ancien Regime was weinig gekend.

Deze studie van Dr. M.H. Koyen, archivaris van de abdij van Tongerlo en van de gemeente Geel, vult dan ook een belangrijke leemte aan én in de Belgische hospitaalgiedenis én in de religieuze geschiedenis. Het ontstaan van de gezinsverpleging houdt immers ongetwijfeld verband met een intense St.-Dimpnaverering. De *Vita et Miracula sanctae Dymphnae virginis et Gereberni sacerdotis*, geschreven tussen 1238 en 1247 door Petrus Cameracensis, vormen hiervan het overduidelijk bewijs. Dr. Koyen wijdt dan ook terecht zijn eerste hoofdstuk aan de verering van deze heilige te Geel. Haar verering tegen zineloosheid te Geel lokte jaarlijks tientallen zieke pelgrims vergezeld van hun familieleden. De krankzinnigen werden ondergebracht in een ziekenkamer naast de Ste-Dimpnakerk. Hier verbleven zij gedurende de periode van de traditionele novene. De ziekenkamer, het gebruikelijk ritueel, de ziekenzorg en de behandeling in de ziekenkamer worden in het tweede en derde hoofdstuk uitvoerig behandeld.

Stilaan werd het in Geel, in tegenstelling met andere pelgrims-oorden in binnen- en buitenland, gebruikelijk de zieken na de novene in de plaatselijke families onder te brengen, waardoor de gezinsverpleging in haar tegenwoordige vorm gestalte kreeg. De kern hiervan

vormden de kostgevers (vierde en vijfde hoofdstuk). Volledig belangloos deden zij hun werk van barmhartigheid niet. Niet alleen ontvingen zij een voor elke patiënt apart bepaald kostgeld, maar bovendien werden de zieken in deze hoofdzakelijk agrarische gemeenschap op de boerderij of in de ambachtelijke werkplaats gebezigd. Daardoor introduceerden de Gelenaars een arbeidstherapie avant la lettre. Bleef in een eerste fase de plaatsing van de patiënten beperkt tot de onmiddellijke omgeving van de Ste-Dimpnakerk dan vindt men hen, volgens de tellingen, in de 18de eeuw, verspreid over de meeste gehuchten van deze uitgestrekte gemeente. Ook nam de aantrekkingskracht van Geel geleidelijk toe. Kwamen aanvankelijk de pelgrims haast uitsluitend uit het hertogdom Brabant, dan stroomden naar het einde van het Ancien Regime pelgrims toe uit gans Nederland en Vlaanderen, aangevuld met enkele Waalse en zelfs Duitse en Franse patiënten.

De politieke en godsdienstige onrust in ons land aan het einde van de 18de eeuw betekende een zware slag voor de Ste-Dimpnaverering en de gezinsverpleging (zesde hoofdstuk). In juli 1797 werden de Ste-Dimpnakerk en de ziekenkamer immers gesloten. De opheffing van het plaatselijk kapittel van kanunniken ontnam de gezinsverpleging tevens haar godsdienstig en administratief toezicht. De ziekenkamer werd in de 19e eeuw nog heropend, doch kende geen sukses meer. De gezinsverpleging zou daarentegen onder gemeentelijk en staatsbestuur een enorme uitbreiding kennen.

Dr. Koyen heeft zich voor zijn studie niet beperkt tot de plaatselijke archieven, maar onderzocht ook de archieven der Heilige Geest- of Armentafels van de voornaamste Brabantse steden, die zieken naar Geel stuurden, zodat zijn studie het enge en beperkte terrein der lokale historiografie overstijgt. Al zijn gegevens verwerkte hij tot een boeiend, duidelijk en vlot leesbaar geheel. Een verantwoorde statistische verwerking en presentatie van de kwantitatieve gegevens in overzichtelijke tabellen, grafieken en kaarten beklemtonen extra het wetenschappelijk karakter van dit boek. Wijzen wij ten slotte nog op de prachtige illustraties door Willem Van Broeckhoven.

Karel VERAGHTERT
Aspirant N.F.W.O.

Friedrich PFURTSCHELLER, *Die Privilegierung des Zisterzienserordens im Rahmen der allgemeinen Schutz- und Exemptiongeschichte vom Anfang bis zur Bulle «Parvus Fons» (1265). — Ein Überblick unter besonderer Berücksichtigung von Schreibers «Kurie und Kloster im 12. Jahrhundert»*, dans *Europäische Hochschulschriften*, Verlag Herbert Lang Bern, Peter Lang Frankfurt/M, 1972, xv-184 p.

L'étude de Friedrich Pfurtscheller examine d'une manière scientifique et précise les privilèges de l'Ordre de Cîteaux depuis sa fondation jusqu'à la publication de la Bulle «Parvus Fons» de 1265, qui préconise